

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ МОЛОДІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК ЇЇ САМОСТВЕРДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Л.В.Гонюкова,

Національна академія державного управління при Президентові України

Email: polituara@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9474-5780

С.П.Кармалюк,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Email: sergiikarmaliuk@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4944-1638

У статті визначаються та науково обґрунтовуються проблеми самоідентифікації, патріотичного виховання, формування патріотичних цінностей та управлінської культури молодого покоління в Україні. Аналізуються сучасні виклики щодо збереження ідентичності української молоді в контексті глобалізаційних процесів і турбулентності суспільства. Систематизується та обґрунтовується зміст основних компонентів, які впливають на національну ідентифікацію молоді, та визначаються умови для ефективного патріотичного виховання та становлення громадянської позиції молоді, зокрема студентів закладів вищої освіти. Пропонуються шляхи вирішення зазначеної проблеми в контексті виховної роботи в університетах та суспільстві загалом. Стверджується, що залучення молоді до популістських актів громадянської непокори не тільки не підвищує її національну самосвідомість, духовність, а й призводить до девіантної соціалізації.

Ключові слова: самоідентифікація, патріотичні цінності, патріотичне виховання, національна ідентичність, управлінська культура, часова перспектива, самореалізація.

ADMINISTRATIVE ASPECTS OF NATIONAL SELF-IDENTIFICATION OF YOUTH AS A PSYCHOLOGICAL FACTOR OF ITS SELF-GOVERNMENT IN SOCIETY

L. V. Gonyukova,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

S. P. Karmaliuk,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

The article is devoted to the definition and scientific substantiation of the problems of self-identification, patriotic education and the formation of the patriotic values of the younger generation in Ukraine. The modern challenges in preserving the identity of Ukrainian youth in the context of globalization processes and turbulence of society are analyzed. The content of the main components influencing the national identification of young people is systematized and substantiated, and the conditions for effective patriotic education of young people, in particular, students of higher educational establishments, are determined. The ways of solving this problem in the context of educational work at universities are offered. It is argued that the involvement of young people in populist acts of civil disobedience not only does not increase its national identity, spirituality, but also promotes deviant socialization.

Key words: self-identification, patriotic values, patriotic education, national identity, management culture, time perspective, self-realization.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах сучасного, глобалізованого світу формування управлінських засад національної ідентичності та патріотичних орієнтацій української молоді відбувається в умовах докорінних змін у політичному, культурному, духовному, освітньому, а головне – в психологічному житті особистості. Суспільні трансформації в українському суспільстві стали основою соціально-психологічних змін у процесі формування світогляду молодого покоління. Відбувається переоцінка суспільних норм й цінностей, ідеалів,

принципів, правил, орієнтирів та соціально-політичних засад управлінської культури.

Глобалізаційні процеси сприяють розширенню господарського ринку, поширенню нових ідей, цінностей, способів мислення й реагування, зразків поведінки, стилю життя тощо.

Проблема збереження ідентичності української молоді в процесі її соціалізації поглиблюється через потребу в її самоідентифікації.

Звідси виникає питання, чи готова молодь, у тому числі й українська, до таких глобальних змін, чи спроможна вона в процесі соціалізації зберегти свою національну ідентичність, націо-

нальну культуру та утвердити нові засади управлінського мислення.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідність більш глибокої систематизації та обґрунтування питання самоідентифікації сучасної молоді в процесі навчання у вищій школі, посилення відповідних компонентів знаннями про формування патріотичних цінностей та вплив організаційно-управлінської діяльності органів державної влади на зазначені процеси зумовлена низкою важливих факторів, зокрема з'ясуванням того, чи може сучасне молоде покоління відродити свою національну самобутність, ідентичність через століття забуття, нищення, приниження. Адже кожна країна, до складу якої свого часу входили українські території після розпаду Київської Русі, намагалася змінити, зрівняти, асимілювати, подекуди знищити українське.

Відповідно в Україні питання патріотичного виховання, формування патріотичних цінностей особистості, проблеми національної самоідентифікації потребують подальшої деталізації та наукового обґрунтування і входять до кола наукових інтересів цілого ряду вітчизняних фахівців. У сучасній науковій літературі психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді досліджували Л.Співак [13], Л.Сердюк [12]. Проблемам соціалізації та самоідентифікації молоді присвячено праці В.Бортникова [1], О.Галус [2], С.Кармалюка [6–7], М.Пірен [10–11], С.Павлюка [9], Д.Сурвілайте [14]. Питання патріотичного виховання, управлінської еліти державних інститутів, взаємодії влади і громади висвітлюються в роботах сучасних дослідників О.Жаровської [5], Л.Гонюкової [3–4], А.Матвійчук [8], О.Онопрієнко [8], О.Хрущ-Ріпської [16] та ін.

Формулювання цілей (мети) статті. Мета статті – більш вичерпна систематизація та обґрунтування змісту таких основних компонентів, як національна ідентичність, самоідентифікація молоді, формування почуття патріотизму та патріотичних цінностей, управлінська культура тощо. Зважаючи на дослідження, які існують у цій сфері, слід зазначити, що вирішення будь-якого державного питання можливе через усвідомлення, яке, у свою чергу, приходить через політичну, економічну та управлінську культуру, усвідомлення того, що це вкрай необхідно у певний історичний момент.

Виклад основних результатів дослідження та їх обґрунтування. Криза соціального самовизначення в Україні, яка яскраво проявилась під час подій на Сході України, означає, що, з одного боку, суспільство не “бачить” ні своєї соціальної природи, ні притаманних йому історичної інди-

відуальності та унікальності, ні свого соціально-психологічного обличчя.

Відсутність розвинутого громадянського суспільства, низька активність переважної більшості населення також не сприяли формуванню в молоді почуття свідомої громадянськості. Адже саме усвідомлена громадянськість як форма активної діяльності громадян в інтересах всього суспільства, його певної групи та себе самих, вміння використовувати адекватні інструменти взаємодії влади і громади та відповідальність за спільно ухвалені рішення сприяють самоорганізації і суспільному самоврядуванню. Існування громадянського суспільства стає можливим за наявності вільних рівноправних особистостей, які мають право вільного асоціювання і добровільно здійснюють відповідні політичні установки [4].

З другого боку, суспільствознавчі науки у спробах осмислити соціально-політичні, соціально-економічні та культурно-історичні зміни в країні стикаються з труднощами їх розпізнання та кваліфікації. Науковцям належало б обґрунтувати нові моделі ідентифікаційних та управлінських практик, однак у цьому хоча і є потреба, але немає офіційного замовлення держави [6].

Ще кілька років тому українська молодь була пасивною частиною політичного життя. Більшість молодих людей не могла зрозуміти, який стосунок вони мають до політико-управлінських процесів, яким чином проблеми, що обговорюються кандидатами на виборах, стосуються їх та їхнього соціального оточення. На сучасному етапі більшість молодих українців є активними учасниками політичного життя своєї держави. Сучасне молоде покоління – це покоління волонтерів та активних громадян, однак серед них бракує професійних керівників та управлінців.

Слід також мати на увазі чинники, що перешкоджають соціальній ідентифікації української молоді в систему управлінських ніш – турбулентність та транзитність українського суспільства. Це суспільство – надто молоде соціальне утворення, формування системних характеристик якого перебуває ще на стадії можливості реалізації їх різних варіантів. Його базовим управлінським та кадровим системам і підсистемам притаманні структурно-функціональна незавершеність, недостатня або ж надмірна автономність, вони ще не набули основних властивостей суспільної системи в цілому.

Пов'язуючи національну ідентичність та національну свідомість особистості, Л.Співак репрезентує їх як інтегративний процес сприйняття індивідом себе як суб'єкта нації на емоційно-ціннісному рівні, як носія певних суб'єктивних та об'єктивних рис. До суб'єктивних автор відносить національний характер та національну

свідомість, до об'єктивних – територію, культуру, мову, державу з її економічним та політичним розвитком. Важливо наголосити на тому, що у структурі цього складного утворення вчена виокремила 3 взаємопов'язаних елементи:

- 1) когнітивний – сприяє усвідомленню особистості себе як представника певної нації;
- 2) емоційно-ціннісний – полягає у ставленні особистості до себе як до суб'єкта нації, оцінювання себе як представника цієї нації;
- 3) регулятивний – у ньому виражається саморегуляція особистості у взаємодії з представниками своєї та інших націй [13, с. 133].

Національна ідентичність, як і національна свідомість, завжди перебуває в русі, а отже, їх формування має динамічний характер. Національна ідентичність залежить від усвідомлення певною особою або ж етнічною групою спільних громадянських, історичних, політичних цінностей. Вона поєднує у собі об'єктивні та суб'єктивні риси (відчуття спільної долі, колективні переживання, загальна пам'ять і т.ін.), що відрізняють одну спільноту від іншої та сприяють загальній реалізації своїх ідей.

Сьогодні змінюється не лише соціально-економічна, політична, управлінська й культурна сфери. Війна, яка триває 4 роки, значно впливає на психологічну складову світоглядних переконань молодого покоління.

Важливим елементом самоідентифікації молоді є мова. Адже “поки жива мова народна в устах народу, до того часу живий і народ. І нема насильства більш нестерпного, як те, що хоче відняти в народі спадщину, створену незчисленими поколіннями його віджилих предків. Відберіть у народі все – і він усе може повернути; але відберіть мову, і він ніколи більше не створить її, нову батьківщину навіть може створити народ, але мови – ніколи; вимерла мова в устах народу – вимер і народ...” – говорив К.Ушинський [15, с. 10]. Проте слід констатувати, що сьогодні україномовна культура в системі державного керівництва й управління функціонує досить пасивно. Потреба у спілкуванні державною мовою не стала ключовою вимогою управлінської культури.

В умовах низького економічного розвитку держави загрозливих розмірів, особливо серед молоді, набула і соціально-економічна трудова міграція та еміграція. Щорічно з метою нелегального працевлаштування з України виїжджають тисячі осіб.

Водночас сучасна молодь під впливом глобалізаційних процесів ділиться на дві категорії: перша – ті, які добре володіють технологічними інноваціями і мають до них доступ; друга – ті, хто не має відповідних знань і, як результат, доступу

до них. Для талановитих, грамотних, висококваліфікованих спеціалістів глобалізація відкриває широкі можливості, для інших – навпаки. Праця заробітчан у зарубіжних країнах здебільшого є нелегальною, неprestижною, небезпечною, фізично важкою, низькооплачуваною. Такі розбіжності у соціальному статусі молодого громадянина України, безумовно, негативно впливають на психологічний та патріотично-громадянський розвиток особистості. Це також знижує почуття національної самоповаги і, можливо, деякою мірою і спотворює ідентичність.

У результаті трудової міграції спостерігається вплив молодих кваліфікованих, як правило, високоосвічених фахівців, на яких би мало бути покладене формування модерної української нації.

Дані соціологічного опитування студентської молоді, проведеного студентами кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, є досить невтішними. Так, за результатами дослідження (метод самоанкетування, вибірка: 100 осіб, з них 74 жінки і 26 чоловіків, вікова категорія 17–25 років, регіон: Чернівецька та Івано-Франківська області, час проведення: жовтень–листопад 2017 р., похибка: 4–6%) на питання: “Що з нижчепереліченого викликає у Вас гордість за свою державу?” отримано такі відповіді:

- природні багатства моєї країни – 34%;
- історія країни – 25%;
- культурна спадщина – 25%;
- належність до української національності – 10%;
- статус України у світовому співтоваристві – 6%.

Як бачимо, базовими патріотичними якостями, які сприяють соціалізації, молодь назвала: відчуття гордості за свою культуру та історію; ціннісне ставлення до багатства рідного краю; і лише потім – усвідомлення себе частиною українського народу.

Водночас варто зауважити, що психологічна модель особистості людини в процесі формування та соціалізації визначає особистісні цінності як основу її індивідуальної активності, яка базується на мотивації щодо задоволення власних потреб. Отже, особистісні цінності формуються в процесі соціалізації, досить складно взаємодіючи з потребами. Ціннісні орієнтації як вищий рівень диспозиційної системи цілком залежать від цінностей соціальної спільноти, з якою ідентифікує себе особистість [12, с. 313].

На запитання: “У Вас виникає бажання покинути країну у зв'язку із соціально-економічною нестабільністю?” ствердно відповіли 65% рес-

пондентів і лише 35% налаштовані на подальше проживання в Україні.

На запитання: “Чи не шкодуєте Ви, що народилися і живете у своїй державі?” 75% молоді відповіли, що не шкодують, що народилися і проживають в Україні, 10% – що все ж шкодують, а 15% не визначилися з відповіддю.

Як бачимо, існує певний дисбаланс між кількістю тих, хто не шкодує, що народився і живе в Україні, і тих, у кого виникає бажання покинути країну у зв'язку із соціально-економічною нестабільністю.

Тому, на нашу думку, процес “навчання у закладі вищої освіти (ЗВО) є важливим етапом соціалізації особистості, який глибоко пов'язаний із процесами саморозвитку особистості, особистісної самореалізації” [12, с. 315].

Однак сьогодні більшість науково-педагогічних працівників ЗВО ототожнює патріотичне виховання студентів лише з викладанням навчальних дисциплін гуманітарної сфери, зокрема культурології, історії, соціології, розриваючи таким чином єдність навчально-виховного процесу.

Для вирішення зазначеної проблеми виховна робота у закладах вищої освіти повинна передбачати: визначення пріоритетних напрямів роботи з патріотичного виховання на сучасному етапі, збагачення змісту патріотичного виховання; розвиток форм і методів виховання на основі нових інформаційних технологій; посилення національно-патріотичної спрямованості в програмах соціально-гуманітарних дисциплін, необхідність застосування інноваційних форм педагогічного впливу на молодих людей, підвищення рівня підготовки, а також рівня сформованості патріотичної вихованості [5, с. 58].

Водночас так звана “професіоналізація” вищої освіти в контексті глобалізації також не сприяє формуванню як почуття патріотизму у студентської молоді, так і її соціалізації. Через вікові особливості студентство особливо чутливе до подібних упущень. На відміну від національного, дещо консервативного стану суспільства з великою кількістю “табу” глобалізація сприяє динамічному розвитку соціуму, одночасно підіймаючи хвилю протестних настроїв серед молоді, сприяючи формуванню нових молодіжних трендів.

На сьогодні необхідна не лише ідентифікація молодої особи з українською нацією, а й виокремлення в ній таких важливих категорій, як управління, керівництво, творчість, лідерство тощо.

Проте в разі повної ідентифікації із суспільством і прийняття його рольових приписів та рольових очікувань, нездатності хоча б у чомусь йому протистояти молода людина перетвориться на конформіста [7, с. 93].

З метою уникнення зазначених перекосів у процесі соціалізації необхідне: “забезпечення правової та соціальної захищеності молоді; надання молодому громадянину гарантованого державою мінімуму соціальних послуг з навчання, виховання, духовного й фізичного розвитку, охорони здоров'я; забезпечення умов для професійної підготовки й працевлаштування; залучення молодих громадян до особистої участі у формуванні й реалізації молодіжних програм” [14, с. 9].

Так, за результатами анкетного опитування (метод самоанкетування, вибірка: 100 осіб, з яких 65 жінок і 35 чоловіків, вікова категорія 16–25 років, регіон: Чернівецька та Тернопільська області, час проведення: жовтень–листопад 2017 р., похибка: 4–5%) на запитання анкети: “На Вашу думку, чи є на сьогодні проблеми в українській освіті?” 58% респондентів відповіли, що є, і досить великі, 36%, що є проблеми, але вони незначні, і лише 6% вважають, що в нашій освіті зовсім немає проблем.

Відповідаючи на запитання: “Оцініть рівень відповідності української освіти європейським стандартам?” 5% зазначили, що освіта повністю відповідає європейським стандартам, 71% вагалася щодо рівня відповідності європейським стандартам вітчизняної освіти і 24% впевнені, що рівень освіти в Україні зовсім не відповідає європейським стандартам. Проте 42% респондентів взагалі не задумувалися над необхідністю проведення освітньої реформи. І тут варто повернутися до попереднього опитування, де на запитання “Які суспільні інститути більшою мірою впливають на формування патріотичних цінностей?”, а отже, сприяють успішній соціалізації молоді, 36% респондентів дали відповідь, що найважливішим є інститут сім'ї, 33% стверджують, що суспільство в цілому суттєво впливає на формування патріотизму, і лише 17% згадали школу, 9% молоді вважали, що засоби масової інформації справляють незначний вплив, 3% – що інститут органів влади також впливає на формування патріотичних почуттів, і тільки 2% вказали на релігію як інститут.

Дані опитування підтверджують тезу про те, що роль держави та органів державної влади у патріотичному вихованні та самоідентифікації молоді мізерні і сповнені формалізму. Адже саме в процесі соціалізації молоді закладається схильність діяти за стандартами або спиратися на інновації, формувати власну громадянську позицію та сучасний стан лідерства й управлінської культури.

Якщо у “фокальній теорії” Дж.Коулмена соціалізація розглядається крізь призму індивідуально-особистісних змін, то американський учений У.Бронфенбреннер пропонує концентрувати увагу на зв'язку між “Я” і “Ми” і на способах його вдосконалення. Такий підхід передбачає дослідження

прогресивної взаємної акомодатії (приспонування) між молододою людиною, яка активно розвивається, і змінними властивостями безпосередніх умов, у яких вона проживає і розвивається [2, с. 70].

Водночас варто зауважити, що стихійні мітингові пристрасті, акти громадянської непокори, створення парамілітарних недержавних структур, які спостерігаються сьогодні та до участі в яких залучається молодь, не тільки не підвищують національну самосвідомість, духовність людей, але й сприяють девіантній соціалізації молоді, породжують синдроми натовпу з можливим вандалізмом, насильством та елементами терору [16, с. 160].

Аналіз молодіжних ініціатив та способів позитивної соціалізації на сучасному етапі показав, що спільними рисами всіх вищезгаданих механізмів та форм участі, які проявляються в Україні, є те, що вони перебувають у зародковому стані, а окремі випадки ефективної діяльності поки що залишаються винятком із правил. Проблема взаємодії чинників відповідальності молоді у сфері формування механізмів ефективної системи суспільної соціалізації та нових форм організаційно-управлінської культури в Україні досліджена на сьогодні недостатньо, та й практика демократизації цієї сфери в суспільно-політичних нішах ще тільки почала реалізовуватися.

Застосування на практиці результатів дослідження посилює вплив молоді, молодіжних об'єднань на розвиток місцевої демократії в Україні, і, на нашу думку, активізує роботу в таких напрямках: подальший розвиток спільних програм молодіжних об'єднань та органів місцевого самоврядування, які спрямовані на залучення молоді до роботи в представницьких (місцевих радах) та виконавчих структурах місцевого самоврядування, створення необхідних умов для професійного зростання молодих депутатів та посадових осіб місцевого самоврядування. Важливим також є зміцнення громадських професійних об'єднань молодих депутатів, молодих посадових осіб місцевого самоврядування в напрямі розширення сфери їхньої діяльності, використання позитивного іноземного досвіду тощо.

Для розвитку молодіжних громадських об'єднань у територіальних громадах вкрай необхідно зміцнити їх ресурсну базу, зокрема запровадити практику надання фінансової підтримки з боку місцевих органів влади (на конкурсній основі), систему соціального замовлення.

Незважаючи на те, що нині сформувалася складна соціально-економічна і суспільно-полі-

тична ситуація в Україні, події останніх років все ж довели безпідставність поглядів песимістів стосовно відсутності активної громадянської позиції молоді відносно векторів розвитку українського суспільства. Моніторинг поведінки молодіжного середовища стосовно реагування на сучасні виклики свідчить про активізацію порівняно з попереднім періодом молодого покоління та небажання залишатися осторонь важливих суспільно-політичних подій [17, с. 123]. Соціокультурна реалізація молоді можлива за умов задоволення людиною духовних потреб, а не лише матеріальних, адже саме культура виступає одним із визначальних чинників становлення людини.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зазначені результати свідчать про необхідність подальшої активізації гуманітарної складової навчально-виховного процесу закладу вищої освіти відносно молодого покоління щодо формування та закріплення громадянських, політичних, духовних цінностей. Сьогодні вимагає нових підходів та методів у цій площині, в тому числі використання досвіду європейських країн.

Успішна соціалізація молоді неможлива без урахування політичних традицій та психологічних настроїв у молодіжному середовищі, що існують у різних регіонах і на які вказують дані численних соціологічних досліджень діяльності молодіжних організацій, результатів голосування на виборах тощо.

Зважаючи на те, що розв'язання проблеми самоідентифікації молоді в турбулентному суспільстві є складним і потребує багато часу, що механізми і форми соціальної, економічної та політичної адаптації молоді особи недосконалі, на успіх можна розраховувати тільки працюючи у відповідному напрямі з аудиторіями молодого покоління, у якого саме в юному віці формуються світоглядні бажання реалізувати себе як лідерів на засадах громадянської та управлінської культури.

Таким чином, можна стверджувати, що національна свідомість, громадянські цінності є базовими основами формування та утвердження позитивної соціалізації молодого покоління. Результати дослідження підтверджують, що національне виховання, зокрема виховання патріотизму і громадянськості, сприятимуть його адаптаційним процесам. Разом з тим сучасне покоління, яке фактично від народження втягнуте у всепланетарний об'єднаний процес, для якого поняття відстань і час мають інші виміри, цей процес може сприйняти цілком природно.

Список використаних джерел

1. Бортников В. І. “Розмежування” в Україні в контексті ціннісної ідентифікації населення / В. І. Бортников // Політ. менеджмент : наук. журн. – 2007. – № 1. – С. 37–47.
2. Галус О. М. Соціалізація особистості: сутність, концептуальні підходи у наукових теоріях, напрямках, школах / О. М. Галус // Збірник наук. пр. Хмельниць. ін-ту соц. технологій Ун-ту “Україна”. – 2010. – № 2. – С. 69–75.
3. Гонюкова Л. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз : монографія / Л. Гонюкова ; за наук. ред. д-ра політ. наук Л. Є. Шкляра. – Київ : НАДУ, 2009. – 392 с.
4. Гонюкова Л. В. Основні напрями співпраці влади та громади і необхідні для цього умови [Електронний ресурс] / Л. В. Гонюкова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 3. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=819>
5. Жаровська О. П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 – теорія і методика виховання / О. П. Жаровська. – Вінниця, 2015. – 290 с.
6. Кармалюк С. П. Влияние глобализации на формирование национальной идентичности и новые стратегии поведения украинской молодежи [Электронный ресурс] / С. П. Кармалюк // “Studia Humanitatis” : електрон. науч.-образоват. журн. (Гуманитарные дисциплины). – 2016. – № 4. – Режим доступа : <http://st-hum.ru/sites/st-hum.ru/files/pdf/karmaliuk.pdf>
7. Кармалюк С. П. Психологія трансформації світоглядних переконань сучасної молоді під впливом глобалізаційних процесів / С. П. Кармалюк // Транснаціональний розвиток освіти та медицини: історія, теорія, практика, інновацій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Тернопіль : [б. в.], 2017. – С. 92–94.
8. Онопрієнко О. Патріотичне виховання як науково-педагогічна проблема: понятійний аспект [Електронний ресурс] / О. Онопрієнко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2007. – № 21. – С. 103–110.– Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/20/visnuk_25.pdf
9. Павлюк С. Драматичність процесу самоідентифікації українців у сучасних умовах: влада – суспільство / С. Павлюк // Україна проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство : матеріали конф. укр. випускників програми наук. стажування у США (18–21 верес. 2003 р., Львів). – Київ : Стило, 2003. – С. 10–20.
10. Пірен М. І. Національна ідентичність сучасної української еліти як чинник консолідації суспільства та реалізації демократичних реформ [Електронний ресурс] / М. І. Пірен // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 62–70. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-2/doc/2/01.pdf>

References

1. Bortnykov, V. I. (2007). “*Rozmezhuвання v Ukraini v konteksti tsinnisnoi identyfikatsii naseleennia*”, *Politychnyj menedzhment*, vol. 1, pp. 37-47.
2. Halus, O.M. (2010), “Socialization of personality: essence, conceptual approaches in scientific theories, directions, schools”, *Zbirnyk naukovykh prats' Khmel'nyts'koho instytutu sotsial'nykh tekhnolohij Universytetu “Ukraina”*, vol. 2, pp. 69-75.
3. Goniukova, L. (2009), *Politychni partii iak instytut derzhavnoi polityky ta upravlinnia: teoretyko-metodolohichnyi analiz : monohrafiia*. [Political parties as an institution of state policy and management: theoretical and methodological analysis], NADU, Kyiv, Ukraine.
4. Goniukova, L.V. (2015), “The main directions of cooperation between the authorities and the community are necessary for this condition” . *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. [Online], vol. 3, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=819> (Accessed 4 Jun. 2017).
5. Zharovs'ka, O. P. (2015), “Patriotic education of students in educational and educational environment of the pedagogical university” . Abstract of Ph.d. theory and method of education, Vinnitsa National Pedagogical University, Vinnitsa, Ukraine.
6. Karmaliuk, S.P. (2016), “The influence of globalization on the formation of national identity and new strategies for the behavior of Ukrainian youth”, *Elektronnyj nauchno-obrazovatel'nyj zhurnal «Studia Humanitatis»* (Humanitarnye dystsypliny), [Online], vol. 3, available at: <http://st-hum.ru/sites/st-hum.ru/files/pdf/karmaliuk.pdf> (Accessed 1 March 2018).
7. Karmaliuk, S.P. (2017), “Psychology of transformation of ideological beliefs of modern youth under the influence of globalization processes”, *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Transnatsional'nyj rozvytok osvity ta medytsyny: istoriia, teoriia, praktyka, innovatsij”*, [Materials of the international scientific and practical conference "Transnational development of education and medicine: history, theory, practice, innovations"], Ternopil', Ukraine, pp. 92 - 94.
8. Onoprienko, O. (2007), “Patriotic education as a scientific and pedagogical problem: the conceptual aspect”, [Online], *Psykhologo-pedahohichni problemy sil's'koi shkoly*, vol. 21, available at: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/20/visnuk_25.pdf (Accessed 2 March 2018).
9. Pavliuk, S. (2003), “The dramatic nature of the process of self-identification of Ukrainians in modern conditions: the power of society”, *Ukraina problema identychnosti: liudyna, ekonomika, suspil'stvo : materialy Konferentsii ukrains'kykh vypuskniviv prohramy naukovoho stazhuvannia u SShA* [Ukraine Identity Problem: Man, Economics, Society: Materials of the Conference of Ukrainian Graduates of the US Studies Program], L'viv, Ukraine, 18-21 veresnia 2003r., pp. 10-20.
10. Piren, M. I. (2013), “National identity of the modern Ukrainian elite as a factor of consolidation of society and realization of democratic reforms”, *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. [Online], vol. 2, pp. 62-

11. Пірен М. І. Стратегія управлінської культури в соціальній роботі територіальних громад : монографія / М. І. Пірен. – Чернівці : Арт-Друк, 2016. – 255 с.
12. Сердюк Л. З. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді [Електронний ресурс] / Л. З. Сердюк // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. – 2012. – № 2. – С. 311–317. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/832>
13. Співак Л. М. Психологія розвитку національної самосвідомості особистості в юності : монографія / Л. М. Співак. – Кам'янець-Подільський : ТОВ "Друкарня Рута", 2015. – 300 с.
14. Сурвілайте Д. В. Вплив глобалізації на процеси формування молодіжних субкультур : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку / Сурвілайте Діана Вітаутівна. – Одеса, 2013. – 21 с.
15. Ушинський К. Д. Рідне слово / К. Д. Ушинський. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту ім. І. Франка, 1960. – 21 с.
16. Хрущ-Ріпська О. В. Проблеми формування національних духовних цінностей в сучасній молоді / О. В. Хрущ-Ріпська // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. ун-ту, "Плай". – 1998. – Вип. 2. – Ч. 2. – 176 с.
17. Шманько О. В. Громадянські цінності як базова складова виховання молодого покоління в процесі навчання у ВНЗ / О. В. Шманько // Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2017. – С. 122–126.
- 70, available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-2/doc/2/01.pdf> (Accessed 2 March 2018).
11. Piren, M. I. (2016), *Stratehiia upravlins'koi kul'tury v sotsial'nij roboti terytorial'nykh hromad: monohrafiia*. [Strategy of management culture in social work of territorial communities: monograph]. Art-Druk, Chernivtsi, Ukraine.
12. Serdyuk, L. Z. (2012), "Psychological peculiarities of value orientations of student youth", *Osvita regionu. Politologiya, psy'xologiya, komunikaciyi*. [Online], vol. 2, available at: <http://social-science.com.ua/article/832> (Accessed 2 March 2018).
13. Spivak, L.M. (2015), "*Psy'xologiya rozvy'tku nacional'noyi samosvidomosti osoby'stosti v yunosti*", [Psychology of the development of national identity of a person in his youth], TOV–Drukarnya Ruta, Kam'yanecz'-Podil's'ky', Ukraina.
14. Survilajyte, D. V. (2013), "Impact of globalization on the processes of formation of youth subcultures", Abstract of Ph.D. dissertation political science, Odessa I. I. Mechnikov National University of Odessa, Odessa, Ukraine.
15. Ushyn's'ky', K. D. (1960), "*Ridne slovo*" [Native word], *Vy'davny'cztvo L'viv's'kogo universy'tetu im. I. Franka, L'viv, Ukraine*.
16. Xrushh-Rips'ka, O. V. (1998), "Problems of the formation of national spiritual values in modern youth", *Zbirnyk naukovy'x prac': filozofiya, sociologiya, psy'xologiya*, vol.2, Ivano-Frankiv's'k, Ukraine, 176 p.
17. Shman'ko, O. V. (2017), "Civic values as a basic component of the education of the younger generation in the process of studying at universities", *Materialy' mizhnarodnoyi nauково-prakty'chnoyi konferenciyi:"Yakisna osvita v Ukrayini: tendenciyi, problemy', perspekty'vy"*, [Materials of the international scientific-practical conference: "Qualitative education in Ukraine: trends, problems, perspectives"], Chernivtsi National University, Chernivci, Ukraine, pp.122-126.

Гонюкова Лілія Василівна,

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри суспільного розвитку і суспільно-владних відносин, Національна академія державного управління при Президентіві України, 03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Кармалюк Сергій Павлович,

кандидат історичних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 58012, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

Цитування: Гонюкова Л. В. Управлінські аспекти національної самоідентифікації молоді як психологічний чинник її самоствердження в українському суспільстві / Л. В. Гонюкова, С. П. Кармалюк // Вісн. НАДУ. Серія "Державне управління". – 2018. – № 3 (90). – С. 131–137.

Стаття надійшла: 03.07.2018

Схвалено до друку: 27.08.2018

Gonyukova, Liliia V.,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Head of the Department of Social Development and Socio-power relations, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine

Karmaliuk, Serhii P.,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the department of pedagogy and social work, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2, Kotsyubynsky St., Chernivtsi, 58012, Ukraine

Citation: Gonyukova, L.V., Karmaliuk, S.P. (2018). *Upravlins'ki aspekty natsional'noi samoidentyfikatsii molodi, iak psykholohichnyj chynnyk ii samostverdzhenia v ukrains'komu suspil'stvi* [Administrative aspects of national self-identification of youth as a psychological factor of its self-government in society]. *Bulletin of the NAPA, Series "Public Administration"*, 3 (90), 131–137.

Article arrived: 03.07.2018

Accepted: 27.08.2018